

CZU: 336.77(478)

ANALIZA SISTEMULUI DE CREDITARE ÎN SECTORUL BANCAR AUTOHTON**Angela ȘESTACOVSCAIA***Universitatea de Stat din Moldova*

Creditarea în sistemul autohton se realizează de către 11 bănci comerciale. Portofoliul de credite a atins valoarea maximă în 2013, dar în ultimii trei ani înregistrează o scădere. Cele mai marcate cote-părți ale portofoliului de credite le dețin «Moldova-Agroindbank», «Moldindconbank» și «Victoriabank», cărora le aparține cca 65% din total. Aproximativ a treia parte din portofoliul de credite este alocată în comerț, câte 10% în industria alimentară și în industria de consum. Parte covârșitoare a debitorilor sunt persoanele juridice rezidente, inclusiv persoane fizice care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activitate. Circa o jumătate din credite sunt prestate în monedă națională.

Cuvintele-cheie: *creditare, portofoliu de credite, sector bancar, rată medie ponderată a dobânzii, credite neperformante, credite expirate, soldul datoriei.*

THE ANALYZE OF CREDITING SYSTEM IN NATIONAL BANKING

Crediting in a national banking system is realized by 11 commercial banks. In 2013 the loan portfolio reached the maximum value, but in last 3 years its lowering is noticed. The largest specific weight in the loan portfolio is occupied by "Moldova-Agroindbank", "Moldindconbank" and "Victoriabank" – nearly 65% belong to them. Approximately the third part of the loan portfolio accrue to trade, but 10% accounts for food industry and consumption. The prevailing part is debtors - legal entities residents, including natural persons, which put into action the business function. About a half of the credits is provided in national currency.

Keywords: *crediting, loan portfolio, banking, average weighted rate of interest, impaired loan, overdue loan, amount balance.*

Introducere

Creditarea reprezintă o funcție importantă a sistemului bancar contribuind la asigurarea condițiilor de dezvoltare a entităților economice și a altor participanți cu rol direct și indirect în economia contemporană. Creditarea este extrem de importantă pentru țările care se află în curs de dezvoltare, cum este Republica Moldova.

La momentul actual, creditarea bancară se realizează de către 11 bănci comerciale ce activează în condiții specifice după evenimentele cunoscute din anul 2014.

Rezultate și discuții

Entitățile economice în activitatea lor deseori se confruntă cu o insuficiență temporară a resurselor proprii de finanțare. Faptul acesta, în opinia mai multor economiști, conduce la luarea deciziilor de a atrage împrumuturi fie sub formă de credite bancare, fie sub formă de împrumut de la alte persoane fizice sau de la alte firme. Această idee este promovată de economiștii români M.Toma și F.Alexandru [1, p.169]. Creditarea bancară, după aprecierea cunoscutului economist în domeniul managementului financiar V.Kovaliov, este una dintre cele mai răspândite forme de relații de creditare, când în calitate de creditor se reprezintă o organizație financiară ce activează în baza licenței eliberate de Banca Centrală [2, p.796]. În baza acestei licențe instituțiile financiare, din care în primul rând fac parte băncile comerciale, pun la dispoziția beneficiarilor credite bancare.

Creditul bancar este împrumutul de capital acordat diferiților solicitanți – agenți economici, persoane fizice, de către instituțiile financiare specializate (mai des denumite instituții bancare) sub formă monetară pentru o perioadă determinată, ce va fi rambursat în viitor, la o anumită dată, fiind însoțit de dobândă [3, p.196].

Conform datelor Băncii Naționale din Republica Moldova, portofoliul de credite în sistemul băncilor comerciale a atins valoarea maximă în 2013 și a constituit 42 170 mil. lei.

Tabelul 1

Valoarea portfoliului de credite în sectorul bancar al Republicii Moldova, mil. lei

Banca comercială	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	Abaterea absolută an. 2016 față de 2014	Anul 2016 în % față de 2014
Total pe sectorul bancar, inclusiv:	40 842,0	38 187,6	34 761,3	(6 080,7)	85,1
Moldova-Agroindbank	10 826,0	11 225,7	10 774,7	(51,3)	99,5
Banca de Economii	1 338,1	-	-	-	-
Banca Socială	1 960,2	-	-	-	-
ComerțBank	395,8	435,7	456,6	60,8	115,4
EuroCreditBank	174,8	191,3	230,4	55,6	131,8
Energbank	1 053,2	866,4	875,8	(177,4)	83,2
FinComBank	1 079,1	1 019,5	1 095,7	16,6	101,5
UniBank	924,2	-	-	-	-
Mobiasbank	3 429,9	3 884,2	4 059,2	629,3	118,3
Moldindconbank	8 889,4	9 517,0	7 827,7	(1 061,7)	88,1
ProCredit Bank	2 267,5	2 470,8	2 073,8	(193,7)	91,5
BCR Chișinău	447,8	409,7	439,9	(7,9)	98,2
Victoriabank	5 755,9	5 884,3	4 974,3	(781,6)	86,4

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNM (accesat: 30.05.2017) [4]

Datele prezentate în Tabelul 1 demonstrează că în perioada examinată valoarea portfoliului de credite în ansamblu pe sectorul bancar din țară s-a micșorat cu cca 15%. Într-o mare măsură această reducere este cauzată de lichidarea celor trei bănci comerciale – Banca de Economii, Banca Socială și Unibank, cărora în 2014 le aparțineau 4 222,5 mil. lei. În afară de aceasta, semnificativ și-au micșorat portfoliile de creditare Energbank – cu 16,8%, Victoriabank – cu 13,6% și Moldindconbank – cu 11,9%. Totodată, alte trei bănci au mărit semnificativ portfoliul de credite: EuroCreditBank – cu 31,8%, Mobiasbank – cu 18,3% și ComerțBank – cu 15,4%. Restul băncilor comerciale n-au manifestat mari schimbări în valoarea portfoliului de credite. Unul dintre cei mai cunoscuți manageri din sectorul bancar autohton N.Dorin, constatând scăderea valorii portfoliului de credite în anul 2016, menționează că cauzele acestui fenomen sunt: pe de o parte, lipsa cererii la credite în urma așteptărilor negative ale agenților economici; pe de altă parte, o abordare mai prudentă a băncilor comerciale față de debitorii potențiali. Băncile sunt dispuse să crediteze economia națională, dar se simte un deficit de proiecte reușite ce merită a fi creditate [5, p.66].

Reprezintă interes cotele de participare a băncilor comerciale în structura portfoliului de credite.

Tabelul 2

Clasamentul băncilor comerciale în structura portfoliului de credite din Republica Moldova, %

Băncile comerciale	31.12.2014		31.12.2015		31.12.2016		Abaterea absolută a anului 2016 față de 2015, p.p.
	poziția	%	poziția	%	poziția	%	
Moldova-Agroindbank	I	26,5	I	29,4	I	31,0	+4,5
Moldindconbank	II	21,8	II	24,9	II	22,5	+0,7
Victoriabank	III	14,1	III	15,4	III	14,3	+0,2
Mobiasbank	IV	8,4	IV	10,2	IV	11,7	+3,3
ProCredit Bank	V	5,6	V	6,5	V	6,0	+0,4
Banca Socială	VI	4,8	-	-	-	-	x
Banca de Economii	VII	3,3	-	-	-	-	x
FinComBank	VIII	2,6	VI	2,7	VI	3,2	+0,6
Energbank	IX	2,6	VII	2,3	VII	2,5	-0,1
UniBank	X	2,3	-	-	-	-	x
BCR Chișinău	XI	1,1	IX	1,1	IX	1,3	+0,2
ComerțBank	XII	1,0	VIII	1,1	VIII	1,3	+0,3
EuroCreditBank	XIII	0,4	X	0,5	X	0,7	+0,3

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNM [Accesat: 30.05.2017][4].

Observăm că cele mai mari cote-părți în structura portofoliului aparține celor trei bănci: Moldova-Agroindbank, Moldindconbank și Victoriabank. Aceștia le revine de la 62,4% în 2014 până la 67,8% în 2016. Toate băncile, în afară de Energbank, și-au majorat ponderea în structura examinată.

Are importanță informația cu privire la ramurile economiei naționale, pentru a căror dezvoltare s-au atras credite din sectorul bancar.

Tabelul 3

Structura portofoliului de credite în sectorul bancar sub aspect ramural, %

Ramura creditelor	31.12.2014		31.12.2015		31.12.2016		Abaterea absolută a anului 2016 față de 2015, p.p
	%	Clasamentul	%	Clasamentul	%	Clasamentul	
Credite acordate comerțului	32,9	I	30,5	I	29,6	I	(3,3)
Credite acordate industriei alimentare	9,8	II	9,3	II	10,1	III	0,3
Credite acordate industriei productive	7,4	III	7,1	VI	7,3	V	(0,1)
Credite de consum	7,4	IV	8,0	III	10,2	II	2,8
Credite acordate prestării serviciilor	6,9	V	7,2	V	6,5	VII	(0,4)
Credite acordate agriculturii	6,4	VI	7,8	IV	7,3	IV	0,9
Credite acordate pentru procurarea/ construcția de imobile	5,7	VII	6,1	VII	6,6	VI	0,9
Credite acordate în domeniul transporturilor, telecomunicațiilor și dezvoltarea rețelei	5,2	VIII	5,8	VIII	5,8	IX	0,6
Credite în domeniul construcțiilor	3,8	IX	3,5	X	2,7	X	(1,1)
Credite acordate persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător	3,8	X	3,1	XI	2,5	XI	(1,3)
Credite acordate mediului financiar nebanca	3,3	XI	3,8	IX	4,2	VIII	0,9
Credite acordate industriei energetice	2,9	XII	2,9	XII	2,4	XII	(0,5)
Credite acordate unităților administrativ- teritoriale	0,2	XIII	1,0	XIII	0,2	XIII	-
Alte credite	4,3	XIV	3,9	XIV	4,6	XIV	0,3

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNM (accesat: 30.05.2017)[4]

Analizând datele prezentate în Tabelul 3 putem menționa că în perioada examinată are loc o modificare structurală cu privire la repartizarea creditelor din sectorul bancar. Totuși, în prim-plan se găsesc creditele acordate comerțului, deși cota-parte a acestora a scăzut în 2016 față de primul an din perioada examinată. Pe de altă parte, stabil crește ponderea creditelor de consum, care din poziția a IV-a în clasamentul anului 2014 trece în poziția a II-a a clasamentului anului 2016. Se coboară în clasament poziția creditelor acordate industriei productive, deși ponderea acestora în totalul portofoliului se modifică nesemnificativ. Creditele acordate agriculturii se mențin pe poziția a VI-a pe parcursul anilor examinați, dar se menționează creșterea ponderii acestora. Stabil crește ponderea creditelor pentru procurarea sau construcția de imobile, ceea ce în sistemul financiar autohton practic se egalează cu creditarea ipotecară. Se reduce cota creditelor în domeniul construcțiilor în legătură cu saturarea pe piața de imobil și cu procesele de stagnare în vânzări în acest segment de piață. În examinarea portofoliului de credite un aspect important prezintă beneficiarii acestui capital împrumutat.

Tabelul 4

Structura portofoliului de credite sub aspectul beneficiarilor finanțării, %

Nr. d/o	Categoriile beneficiarilor	2013	2014	2015	2016	Abaterea anului 2016 față de 2013, p.p
1	Persoane juridice rezidente, inclusiv persoane fizice care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activități	87,8	84,7	83,2	80,5	(7,3)
2	Persoane juridice nerezidente, inclusiv persoane fizice care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activități	0,6	0,9	1,0	1,3	0,7
3	Persoane fizice rezidente	11,6	14,5	15,7	18,3	6,7
În total		100	100	100	100	x

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNM (accesat: 01.06.2017)[4]

Analiza structurală a portofoliului de credite în sectorul bancar demonstrează că partea covârșitoare a beneficiarilor capitalului împrumutat sunt persoane juridice; printre ei se găsesc și persoane fizice care practică activitate de întreprinzător. Însă, pe parcursul perioadei examinate se observă o scădere stabilă a acestei categorii de debitori. Totodată, aproximativ în aceeași proporție (6,7 p.p față de 7,3 p.p la prima categorie) a crescut ponderea persoanelor fizice care apelează la credite bancare în scop de consum. Ponderea persoanelor juridice nerezidente este nesemnificativă, dar și aceasta înregistrează o creștere stabilă pe parcursul celor patru ani.

Portofoliul de credite în sectorul bancar include credite atât în monedă națională, cât și în valută străină.

Tabelul 5

Structura portofoliului de credite în sectorul bancar din Republica Moldova, în diviziune pe monedă, %

Nr. d/o	Valute	2013	2014	2015	2016	Abaterea absolută a anului 2016 față de 2013, p.p
1	MDL	58,9	60,2	57,9	55,7	(3,2)
2	USD	16,8	15,5	17,5	16,7	(0,1)
3	EUR	24,2	24,2	24,6	27,6	3,4
4	Alte valute	0,1	0,1	-	-	x
În total		100	100	100	100	x

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice de BNM (accesat: 30.05.2017) [4]

Valoarea creditelor oferite la finele anului 2016 în monedă națională a constituit 19 363,9 mil. lei, ceea ce este cu 22% mai puțin decât în anul 2013. Ponderea creditelor oferite de sectorul bancar în monedă națională a scăzut în 2016 față de 2013 cu 3,2 p.p. Creditele oferite în dolari SUA s-au micșorat în 2016 față de 2013 cu 17,8%, însă ponderea acestora în perioada examinată este destul de stabilă, înregistrând modificări nesemnificative (micșorare cu 1,3 p.p în 2014 față de 2013 și creștere cu 0,7 p.p în 2015 față de 2013). Suma creditelor oferite în EUR s-a micșorat cu 6,1% în perioada examinată; din 2015 acestea manifestă o creștere cu 0,4 p.p în 2015 și cu 3,4 p.p în 2016. Alte valute erau utilizate pentru creditare în 2013 și 2014, însă în următorii doi ani au dispărut din structura portofoliului.

Creditarea este strâns legată cu indicatorul rata anuală a dobânzii. Rata dobânzii este o mărime variabilă în timp. Nivelul și dinamica ei sunt rezultatul acțiunii concomitente, convergente și contradictorii a mai multor factori generali și specifici cu influențe directe și indirecte, cum sunt:

- a) rata profitului;
- b) raportul dintre cerere și ofertă de capital de împrumut;
- c) riscul pentru cel ce acordă capital de împrumut;
- d) inflația;
- e) durata creditului;
- f) politica guvernului [6, p.164].

Rata medie ponderată la creditele bancare a evoluat de la cca 35% în monedă națională și 17% în valută în anul 2000 și până la 10% în monedă națională în 2014 și 5% în valută în anul 2016.

Tabelul 6**Dinamica ratelor medii ponderate la credite bancare, %**

Anii	În total la termen	Până la 12 luni	De la 2 până la 5 ani	Peste 5 ani
2013	12,26	12,68	12,19	10,70
2014	10,59	11,23	10,24	10,13
2015	14,06	13,55	13,92	12,48
2016	14,20	14,91	13,81	12,49

Sursa: Datele statistice ale BNM (accesat: 01.06.2017)[4]

Potrivit datelor statistice ale BNM, ratele medii ponderate la credite bancare au avut aceeași dinamică, indiferent de durata perioadei de creditare. Toate au scăzut în anul 2014 față de 2013, dar în diferite proporții: la perioade de creditare peste 5 ani scăderea este nesemnificativă, doar cu 0,57 p.p, dar la credite cu perioade de creditare de la 2 până la 5 ani cu 1,05 p.p și până la 12 luni cu 1,45 p.p.; însă, în anul 2015 începe o creștere a ratelor medii ponderate ce continuă și în 2016. Cea mai slabă creștere înregistrează rata medie a dobânzii la credite pe termen lung (peste 5 ani).

Calitatea portofoliului de credite se caracterizează prin valoarea și ponderea creditelor neperformante, din care cauză a și fost retrasă licența pentru activitatea unor bănci comerciale în ultimii ani.

Tabelul 7**Soldul creditelor neperformante și valoarea creditelor expirate în sectorul bancar din Republica Moldova, mil. lei**

Nr. d/o	Indicatori	2013	2014	2015	2016	Abaterea absolută a anului 2016 față de 2015
1	Soldul datoriei la credite	42 170	40 841	38 186	34 761	(7 409)
2	Soldul datoriei la credite neperformante	4 876,4	4 790,3	3 798,0	5 669,9	793,5
3	Ponderea soldului datoriilor la credite neperformante în totalul soldului la credite	11,6	11,8	9,9	16,3	4,7
În total credite expirate		4 393	4 862	3 311	4 721,5	328,5

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNM (accesat: 30.05.2017)[4]

Soldul datoriilor la credite neperformante se află într-o scădere în perioada anilor 2013-2015, dar în 2016 acest indicator s-a mărit cu 16,3% față de 2013 și cu 49,3% față de 2015. Respectiv, a crescut și ponderea acestora în valoarea portofoliului de credite. Practic aceeași tendință are loc și la creditele expirate, care au înregistrat o creștere în anul 2016 cu 7,4% față de anul 2013 și cu 42,6% față de anul precedent.

Analiza creditelor neperformante în diviziune pe băncile comerciale a demonstrat că „Victoriabank” , „Moldova-Agroindbank” și „Moldindconbank” au cele mai mari cote ale creditelor neperformante în structura portofoliului de credite, respectiv cu 29,7%, 23,1%, 21,9%. Restul băncilor au valori mai mici, cum ar fi: „Eximbank – Gruppo Veneto Banca” cu 9,7%; „Mobiasbanca” cu 5,3%; „ProCreditBank” cu 3,5%; „Energbank” cu 2,4%; „BCR Chișinău” cu 2,1%; „Comerțbank” cu 1,3%; „FinComBank” cu 0,8% și „EuroCreditBank” cu 0,4%.

Concluzii

Creditarea este extrem de importantă pentru dezvoltarea social-economică a țării. Criza ce s-a dezvoltat în sistemul bancar a afectat sistemul de creditare, precum și economia națională în ansamblu. Totodată, băncile comerciale au devenit mai prudente în examinarea solicitărilor de creditare. Toate acestea atestă că managementul bancar se confruntă cu probleme serioase și că necesită a fi perfecționat mecanismul de creditare în condiții de instabilitate economico-financiară.

Referințe:

1. TOMA, M., ALEXANDRU, F. *Finanțe și Gestiunea financiară de întreprindere*. București: Editura Economică, 2003. 415 p.
2. КОВАЛЁВ, В. *Финансовый менеджмент: теория и практика*. Москва: Проспект, 2006. 1016 с.
3. GRIGORIȚA, C. *Activitatea bancară*. Ediția a III-a. Chișinău: Cartier, 2005. 418 p.
4. БАТИЩЕВ, Р. Банковская система в 2016 году. Итоги. В: *Business Class*, 2016.
5. www.BNM.md
6. ROTARU, C. *Managementul performanței bancare*. București: Expert, 2001. 164 p.

Prezentat la 14.06.2017